

ZDZISŁAW KROPIDŁOWSKI

Biblioteka i katecheza

Szkoła – biblioteka – katecheza

Polska szkoła przechodzi permanentną reformę, uwzględniającą również kwestie wychowania młodego pokolenia. Zadania wychowawcze mają przebiegać integralnie i włączyć się w nie winni wszyscy nauczyciele. Mówiąc „wszyscy nauczyciele” mam na uwadze także katechetów, którzy niejednokrotnie posiadają nieuzasadniony kompleks niższej kategorii wśród grona nauczycielskiego.

Zgodnie z *Ustawą o systemie oświaty* z dnia 7 września 1991 r.: *Szkoła [między innymi] powinna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, przygotować go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich [...]*¹. Obowiązkiem szkoły jest troska o wychowanie i pełny rozwój człowieka, w szczególny sposób powinna kształtować postawy i cechy, które będą wpływać na osobowość wychowanka, pomogą mu w przyszłości spełniać odpowiedzialnie różne funkcje społeczne. Ten obowiązek współczesna szkoła może realizować także dzięki obecności w jej strukturach katechezy.

Tymczasem wychowanie niejednokrotnie traktuje się marginalnie, co może być wynikiem rozbudowanych programów kształceniowych. Reforma edukacji stwarza pewne szanse, ale i zagrożenia. Współczesny kryzys szkoły przejawia się m.in. tym, że jest ona niewydolna wychowawczo. Rozwój wiedzy powoduje rozrost programu kształceniowego. Koncentracja na realizacji programów sprawia, że nie starcza czasu na osobowy rozwój człowieka, co prowadzi do destrukcji wartości moralnych, ponadto brakuje uniwersalnego sposobu oddziaływania wychowawczego. Nie tylko metody wychowawcze, ale również treści są tak różnorodne, że powodują u młodych ludzi brak rozeznania etycznego. Szkoła – obawiając się wkroczenia na płaszczyznę światopoglądową – nierzadko unika hierarchizowania wartości, a tym samym nie pomaga uczniom w odkryciu własnej

¹ Dz. U. 1991, nr 95, poz. 425, preambuła.

tożsamości. Współczesna szkoła ograniczyła wychowanie do właściwej organizacji pracy, egzekwowania regulaminów, a także – w przypadkach trudnych czy patologicznych – do rozmowy z rodzicami i pedagogiem szkolnym. Szkoła, zamiast wychowywać, mnoży kodeksy ucznia, mówiące o jego prawach, przywilejach i obowiązkach nie zwracając uwagi na potrzebę kształtowania w wychowankach odpowiedzialności i obowiązkowości. Kolejną przyczyną braku oddziaływań wychowawczych jest mała współpraca szkoły z rodzicami i rodziców ze szkołą. Brakuje istotnego elementu – konstruktywnego dialogu, choć są także rodzice, którzy nie chcą lub nie mogą uczestniczyć w wychowaniu dzieci².

Podobną sytuację można zaobserwować w odniesieniu do bibliotek szkolnych, od wielu już lat przechodzących proces gruntownych zmian. Od lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku, z powodu dokonujących się zmian kulturowych i technicznych, próbuje się im nadać taki kształt, aby wspierały proces edukacji dzieci i młodzieży. Nie wszystko jednak zależy od rozwiązań organizacyjnych umocowanych w prawie, wiele od osób w nich zatrudnionych, od ich zaangażowania, stosowania różnych form pracy, podejmowania współpracy ze środowiskami dążących do dobra wspólnego dzieci, szkoły i rodziców.

Najważniejszym aktem prawnym dotyczącym bibliotek jest *Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach*³ (z późniejszymi zmianami), która ustala m.in. zadania i status prawny bibliotek szkolnych⁴. Natomiast miejsce bibliotek publicznych w środowisku lokalnym oraz obowiązki samorządu terytorialnego jako organizatora bibliotek definiują ustawy samorządowe⁵. Podejmowane są próby łączenia obu form działania bibliotek, które wywołują jednak protesty środowiska bibliotekarskiego. Są plusy i minusy proponowanych rozwiązań. Warto przypomnieć, że według wspomnianego aktu normatywnego podstawowym zadaniem każdej biblioteki, również szkolnej, jest gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie i ochrona materiałów bibliotecznych, ich udostępnianie oraz informowanie o zbiorach własnych i innych bibliotek, muzeów, archiwów i ośrodków informacji naukowej. Biblioteki powinny również prowadzić działalność bibliograficzną i dokumentacyjną, edukacyjną, popularyzatorską i instrukcyjno-metodyczną. Wynika z tego, że biblioteki publiczne winny posiadać księgozbiór ogólny, który umożliwia czytelnikom poznanie różnych dziedzin wiedzy⁶, a więc również teologicznej. Co więcej, należy go gromadzić i uzupełniać zgodnie z zasadą dostępności dla wszystkich grup użytkowników i regularnie prowadzić badania potrzeb lokalnych użytkowników⁷.

² A. Solak, *Sytuacja wychowawcza szkoły w kontekście katechezy*, w: *Katecheza wobec wyzwań współczesności*, pod red. R. Czekalskiego, Płock 2001, s. 119-130.

³ H. Sokołowska, *Szkolne biblioteki w świetle aktualnych przepisów prawnych*, „Bibliotekarz” 2008, nr 11, s. 2-7.

⁴ *Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach*, Dz. U. 1997, nr 85 poz. 539, rozdz. 7.

⁵ A. Tyws, *Prawne uwarunkowania funkcjonowania bibliotek publicznych w Polsce*, w: *Nowoczesna biblioteka. Materiały z Ogólnopolskiej Przedzjazdowej Konferencji Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Konstancin-Jeziorna 29-30 maja 2009 r.*, pod red. M. Drzewieckiego, Warszawa 2009, s. 79.

⁶ J. Ratajewski, *Rodzaje bibliotek i ich charakterystyczne zadania*, w: *Bibliotekarstwo*, pod red. Z. Żmigrodzkiego, Warszawa 1994, s. 17-24.

⁷ *Działalność bibliotek publicznych: wytyczne IFLA/UNESCO [standardy międzynarodowe IFLA-UNESCO]*, oprac. przez zespół pod przewod. P. Gilla, Warszawa 2002, s. 26.

Do zadań bibliotek publicznych należy również prowadzenie działalności dydaktycznej, informacyjno-dokumentacyjnej oraz co należy podkreślić, wychowanie społeczeństwa przez propagowanie czytelnictwa, zbiorów bibliotek i ich usług⁸. Należą do nich również informacje i zbiory religijne. Co więcej, w literaturze bibliologicznej podkreśla się znaczenie bibliotek dla rozwoju środowiska lokalnego, jako placówek społeczno-kulturalnych, które będą w stanie tworzyć nowoczesną, innowacyjną, otwartą na zmiany działalność i przestrzeń przyjazną dla integracji środowiska i dialogu międzypokoleniowego i międzykulturowego⁹.

W strukturach lokalnych parafie stanowią ważną część środowiska życia społecznego, kulturalnego, charytatywnego itp. Dlatego do naszych rozważań trzeba dodać funkcję edukacyjną i wychowawczą Kościoła, która przecież jest zbieżna z misją szkół i z rolą bibliotek. Mam tu na myśli wspieranie rozwoju umysłowego dzieci i młodzieży, kształtowanie prawidłowych form postępowania i nastawienia młodzieży, a w małych ośrodkach miejskich i wiejskich, jest to szansą nie tylko zdobywania wiedzy¹⁰, ale również środków na kształcenie ze stypendiów i fundacji, na przykład Dzieła Nowego Tysiąclecia.

Wynika z tego, że prawo i doświadczenie, długa tradycja polskiego wychowania, wzywa te trzy instytucje: szkołę, bibliotekę i Kościół, służące rozwojowi społeczeństwa, do współdziałania. Nasze rozważania ograniczamy do współpracy biblioteki i katechezy. Żeby sprostać zadaniom biblioteki szkolne i publiczne podlegające samorządom, powinny oferować swoim użytkownikom aktualne, dostosowane do potrzeb zbiory biblioteczne (zarówno drukowane jak i elektroniczne), dostęp do komputerów i Internetu, możliwości drukowania lub kopiowania potrzebnych materiałów oraz pomoc wykwalifikowanej kadry pracowniczej¹¹. Ważne są dobre warunki lokalowe i życzliwa administracja obdarzona autorytetem społecznym, a decydującą sprawą zapewne jest świadomość, że bibliotekarze szkolni są liderami edukacji informatycznej w szkole.

Te zadania podkreślają bibliotekarze w swoim kodeksie etycznym. Czytamy w nim, że [...] *działają zawsze na rzecz użytkownika, traktują go z szacunkiem i starają się poznać jego potrzeby. Ułatwiają mu dotarcie do poszukiwanych materiałów bez względu na treść, nośnik i technikę dostępu. Aktywnie uczestniczą w rozpowszechnianiu w społeczeństwie świadomości znaczenia wiedzy i informacji oraz swobodnego do nich dostępu w celu poprawy jakości życia, rozwoju kulturalnego i cywilizacyjnego*¹². Dlatego mogą stanowić wsparcie m.in. dla pracy katechetów.

Warto zwrócić uwagę, że przemiany zachodzące w funkcjonowaniu bibliotek szkolnych, powinny odnosić się również do katechizacji. Bo skoro ona jest jednym

⁸ L. Biliński, *Prawo biblioteczne na co dzień*, Warszawa 2006, s. 16.

⁹ L. M. Jedlińska, *Biblioteki publiczne centrami „uczenia się przez całe życie” na przykładzie programu „Szkoła @ktywnego Seniora”*, w: *Biblioteka w przestrzeni edukacyjnej. Funkcje i wyzwania w XXI wieku*, pod red. S. Skórki, Kraków 2013, s. 220.

¹⁰ K. Materska, *Edukacyjna funkcja biblioteki publicznej w życiu młodzieży*, Warszawa 1993, s. 30; J. Wojciechowski, *Biblioteka w komunikacji publicznej*, Warszawa 2010, s. 204.

¹¹ J. Wołosz, *Jaka biblioteka publiczna?*, Warszawa 2001, s. 41-42.

¹² www.sbp.pl/wyszukiwarka?szukam=kodeks+bibliotekarzy [dostęp 23.06.2013].

z przedmiotów szkolnych, to należy mówić o współpracy bibliotekarza z katechetą, tak jak z innymi nauczycielami. Oznacza to gromadzenie wartościowych zbiorów, kolekcji książek i czasopism, dostosowanych do programów nauczania religii, tworzenie baz danych, zapewnienie dostępu do różnych źródeł informacji na temat Kościoła.

Od ponad dwudziestu lat trwa również proces kształtowania polskiej katechizacji w szkole. Można go oceniać pod wieloma względami. Najczęściej uważa się, że jej skuteczność zależy od osobowości katechetów, którzy – jako duchowni lub osoby świeckie – powinni cieszyć się uznaniem i autorytetem wśród wychowanków. Często są liderami społeczności lokalnych, wsi, miasteczek, parafii. W *Dyrektorium ogólnym o katechizacji* wymieniono zadania katechezy, do których należy poznanie wiary, wychowanie liturgiczne, formacja moralna, nauczanie modlitwy, ale również kładzie się duży nacisk na wychowanie do życia wspólnotowego. Podkreślono znaczenie wykorzystania nowych technologii i środków społecznej komunikacji. Stwierdzono, że są one [...] *pierwszym aeropagiem współczesnym, który jednoczy ludzkość*¹³. W nowszym dyrektorium zauważono, że [...] *stosowanie korelacji międzyprzedmiotowej jest pożądane zarówno ze względów dydaktycznych (łatwiejsze przyswojenie tych samych treści, które omawia się w różnych aspektach na różnych lekcjach), jak i wychowawczych (ukazanie uczniom jedności prawdy oraz szacunku do niej)*¹⁴.

Specyfika zawodu bibliotekarza szkolnego stawia go po stronie świata wartości, tak jak katechetę. Społeczeństwo oczekuje od bibliotekarzy realizacji zadań i usług, które mają pomagać w rozwiązywaniu problemów młodego pokolenia. Zapewne są szkoły, w których dokonuje się współpraca bibliotekarza i katechety, ale warunkiem jej zaistnienia w szkole jest wspólna wizja wychowania realizowana przez wszystkich wychowawców.

Wspólne dziedzictwo

W literaturze przedmiotu nader rzadko można znaleźć teksty dotyczące współpracy szkoły, biblioteki i Kościoła, instytucji połączonych wspólnym mianownikiem: edukacją dzieci i młodzieży, dążących do przekazania młodym pokoleniom uniwersalnych wartości. Dlatego moim celem jest próba zasygnalizowania tego problemu. Podjęcie współpracy w zespole bibliotekarz-katecheta może przynieść interesujące rezultaty, ponieważ każdy z wymienionych, w ramach swoich kompetencji i umiejętności, przyczynia się do rozwijania pozytywnych wartości w życiu uczniów i szkoły. Wspólne działania, zwiększające szanse na uzyskanie oczekiwanych efektów, można rozpocząć od ustaleń dotyczących gromadzenia zbiorów wspomagają-

¹³ *Dyrektorium Katechetyczne Kościoła Katolickiego w Polsce*, Poznań 1998.

¹⁴ *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*. Dokument przyjęty podczas 313 zebrania plenarnego Konferencji Episkopatu Polski w Łowiczu w dniu 20 czerwca 2001 r.

cych realizację katechezy. Katecheta powinien interesować się tym, czy w bibliotece szkolnej gromadzi się dokumenty związane z katechezą, czy jest dostępna *Biblia*, *Katechizm Kościoła katolickiego*, prasa katolicka dla dzieci i młodzieży, podstawowe podręczniki i najpopularniejsze książki religijne. Wydaje się, że w bibliotece nie powinno zabraknąć różnorodnych wydań *Biblii*, będącej nie tylko źródłem wiary, ale też – co istotne – informacji. *Biblia* była kontemplowana, komentowana, opisywana, badana, używana w liturgii i przyczyniała się do powstawania księgozbiorów. Stare wydania *Biblii* i współczesne, o ciekawej proveniencji, są skarbami niejednej biblioteki. Warto je uczynić przedmiotem zajęć edukacyjnych, prowadzonych wspólnie przez bibliotekarza i katechetę. Przedstawianie różnych form *Biblii*, omawianie jej dziejów, demonstrowanie ilustracji i opraw, czyli elementy historii książki zapewne zainteresują uczniów.

Najważniejszą jednak platformą działań dla zespołu bibliotekarz-katecheta, może być edukacja informacyjna uczniów. Jest to istotna kwestia, ponieważ młode pokolenie nie potrafi efektywnie poruszać się w świecie informacji. Zwracają na to uwagę znawcy problematyki, m.in. Hanna Batorowska¹⁵, Ryszard Tadeusiewicz¹⁶, Janusz Morbitzer¹⁷. Ważne jest, by z nadmiaru informacji, połączonych z wysoce problematyczną ich jakością (w sensie wartości moralnych, ale również kompetencyjnym), każdy człowiek potrafił wybrać tę najważniejszą, ponadto nauczył się weryfikacji źródeł internetowych¹⁸. Wydaje się, że współczesnej edukacji brakuje w poszukiwaniach informacji m.in. akcentowania mądrości i przekazywania jej młodemu pokoleniu. Mądrością, już od starożytności, jest wykorzystywanie wiedzy dla dobrych celów¹⁹, ponad niejawnymi funkcjami środków masowej komunikacji.

Dla katechetów wiedza z zakresu bibliologii i informacji naukowej byłaby wiedzą dodatkową, uzupełniającą, potrzebną i ważną, ale na poziomie użytkowym²⁰. Mogą oni wspomóc swoimi kompetencjami bibliotekarzy i wspólnie stworzyć zespół bibliotekarsko-etyczny. Logicznym dopełnieniem tych postulatów jest realizacja przedmiotowo ukierunkowanego przysposobienia biblioteczno-informacyjnego. Nieśmiało nawiązuję tu do koncepcji prof. Jacka Wojciechowskiego, który postuluje bibliotekarstwo dziedzinowe, ale jestem świadom, że potrzeby użytkowników bibliotek szkolnych nie wymagają wiedzy specjalistycznej, ale raczej umiejętności o charakterze pedagogiczno-etycznym. Do szkolnych bibliotek wyjątkowo zgłaszają się użytkownicy poszukujący publikacji naukowych z fizyki czy chemii, ale są

¹⁵ H. Batorowska, *Kultura informacyjna w perspektywie zmian w edukacji*, Warszawa 2009; tejże, *Od alfabetyzacji informacyjnej do kultury informacyjnej. Rozważania o dojrzałości informacyjnej*, Warszawa 2013.

¹⁶ R. Tadeusiewicz, *Zagrożenia w cyberprzestrzeni* [dostępny online: <http://www.portalwiedzy.pan.pl/images/stories/pliki/publikacje/nauka/2010/04/N410-5-Tadeusiewicz.pdf>; 12.04.2013].

¹⁷ J. Morbitzer, *Medialność a sprawność intelektualna ucznia* [dostępny online: http://www.ktime.up.krakow.pl/symp2012/referaty_2012_10/morbitz.pdf; 3.08.2014]; *Szkoła w pułapce Internetu* [dostępny online: <http://www.ktime.up.krakow.pl/ref2010/morbitz.pdf>; 31.08.2014].

¹⁸ M. Antczak, *Bibliotekarze szkolni wobec nowych wyzwań edukacyjnych początku XXI. Wybrane zagadnienia*, w: *Biblioteka w przestrzeni...*, s. 22.

¹⁹ A. Z. Zmorzanka, *Hagia Sophia*, w: *Powszechna encyklopedia filozofii*, t. 4, Lublin 2003, s. 177-182.

²⁰ J. Wojciechowski, *Bibliotekarstwo dziedzinowe*, w: *Bibliotekarz, uniwersalność i innowacyjność profesji*, pod red. K. Domańskiej, B. Iwańskiej-Cieslik, Z. Kropidłowskiego i P. Marca, Bydgoszcz 2009, s. 71-73.

ciekawi świata. W wychowaniu najbardziej chodzi o to, aby podsycać tę ciekawość, a informacje o świecie podawać w warunkach prawidłowych relacji międzyludzkich (zachodzących w zamkniętej grupie społecznej) i zgodnie z prawdą. To wymaga rekomendowania odpowiednich, a nie przypadkowych zasobów wiedzy i tradycji²¹.

Źródłem wiedzy religijnej jest także tradycja, czyli dokumenty dogmatyczne Kościoła i nauczanie autorytetów, Ojców Kościoła, papieży itp., oraz tradycja kulturowa chrześcijaństwa. Przejawia się ona nie tylko w zwyczajach świątecznych i zachowaniach codziennych ludzi, ale również w przekazywaniu z pokolenia na pokolenie pamięci o przodkach, bohaterach narodowych, ważnych – z różnych względów – dla wybranych społeczności lokalnych, bądź całego kraju.

Dla harmonijnego rozwoju dzieci i młodzieży ważne jest przewyciężenie dualizmu *profanum* i *sacrum*, aby dało się określać i hierarchizować wartości, wspierać wszelkie inicjatywy podnoszące poziom moralny i kompetencyjny społeczeństwa. Zresztą można tu wymieniać bardzo wiele zadań. Tymczasem, wystarczy odwołać się do doświadczenia z życia codziennego, by stwierdzić, że instytucje wychowawcze i kulturalne wykonują zadania albo humanistyczne albo religijne, a rzadko obie sfery są łączone w sposób naturalny.

Warunkiem powodzenia tej inicjatywy jest odnalezienie się katechety w świecie *profanum*, w którym dokonują się nieustanne zmiany oraz przyjęcie pozytywnego stosunku do biblioteki, nowego miejsca ewangelizacji i bibliotekarza, potencjalnego współpracownika. Ci dwaj nauczyciele, wspólnie, mogą dzieciom i młodzieży przedstawić bibliotekę jako przyjazne miejsce zdobywania wiedzy i informacji, zaopatrzone we właściwe narzędzia, które warto poznać i poddać szkoleniu użytkowników-uczniów w zakresie wykorzystania dokumentów bibliotecznych – tradycyjnych i nowoczesnych – oraz poznawać zasady ich stosowania, zarządzania nimi, sztuki oceny jakości pozyskanych informacji i wiedzy o prawie do ich wykorzystania. Razem mogą lepiej przedstawić bibliotekę szkolną jako „okno na świat”, a zwyczaj korzystania z biblioteki szkolnej może stać się nawykiem i początkiem korzystania z bibliotek przez całe życie.

Bibliotekarz liderem technologicznym, a katecheta merytorycznym partnerem

Inną ważną płaszczyznę współpracy upatruję w tym, co dostrzeżono w środowisku bibliotekarskim pod koniec XX w. Wówczas zaczęto zauważać potrzebę przygotowania użytkowników biblioteki do posługiwania się informacją, które wychodzi poza tradycyjne szkolenie biblioteczne. Pojawiła się koncepcja nauczyciela-przewodnika, którym może być bibliotekarz, ale przecież przewodnik powinien prowadzić do celu. Ten cel wyznacza nauczyciel przedmiotowy²². W sensie ogólnym celem jest dążenie człowieka do szczęścia i dobra, a tę drogę wyznacza katecheta,

²¹ Tamże, s. 75.

²² R. Piotrowska, *Rola bibliotekarzy szkolnych w procesie edukacji informacyjnej uczniów*, w: *Biblioteka w przestrzeni...*, s. 249, 255.

tak samo jak inny nauczyciel kieruje uczniami w swojej specjalizacji. Chodzi o to, aby nie zostawić dziecka samego z Internetem, bez odpowiednich narzędzi i bez dostosowania ich do potrzeb dzieci i młodzieży. Chodzi również o wybranie odpowiednich tematów poszukiwań, zainteresowań i wartości.

W różnych zaleceniach programowych czytamy, że bibliotekarze szkolni, ale również katecheci, powinni systematycznie zapoznawać się z nowymi zagadnieniami rozrastającego się Internetu. Kościół nie posiada oficjalnych serwisów internetowych, ale jest bardzo wiele samokształceniowych portali, zawierających przeróżne informacje. Ważne są również liczne serwisy o charakterze społecznościowym, zajmujące się wymianą doświadczeń²³. Korzystanie z nich wymaga jednak pomocy przewodnika.

Podałem tu kilka postulatów. Ich cechą i problemem do rozwiązania praktycznego jest wspólne łączenie się interdyscyplinarne bibliotekarzy i katechetów, czyli współdziałanie i wykorzystywanie swoich potencjałów przez przedstawicieli obu zawodów. Informatyk-bibliotekarz, tworząc kolekcję wskazaną przez katechetę, sygnalizując użyteczne materiały w Internecie, informując i doradzając, musi uzyskać wiedzę od katechety o tym, co rekomenduje, jakie treści. Bogaty obszar wiedzy religijnej musi być zatem podzielony na segmenty i przedmioty przez teologa.

Moje doświadczenie pozwala stwierdzić, że w pewnych sytuacjach Internet, jako narzędzie, może być jedynym źródłem dostępu do wiedzy wartościowej moralnie. Mam na myśli stany, w których młody człowiek wchodzi w wiek przekory i kwestionuje dotychczasowe tradycyjne formy życia społecznego w swoim narodzie, kulturze, wspólnocie lokalnej. Czasami nawet wybiera wykluczenie edukacyjne, rezygnuje z dostępu do źródeł, materiałów i nowoczesnych pomocy edukacyjnych, czyli postępuje odwrotnie do myśli prof. Marcina Drzewieckiego²⁴, czy prof. Jacka Wojciechowskiego mówiącego o usługach bibliotek dla środowiska o charakterze „prointegracyjnym”²⁵.

Ważne to jest również w sytuacji migracji ludności, całych rodzin, studentów, pracowników. W nowych środowiskach, innych narodowo, religijnie, kulturowo i społecznie, dostęp do Internetu pozwala zachować kontakt z opuszczonym światem rodzinnym i szukać odpowiedzi na pytania, które się pojawią w tym nowym miejscu życia i nauki. Skoro 80% Polaków uważa, że może emigrować za pracą, warto im podać źródło zachowania polskości za pomocą Internetu już od szkoły podstawowej, bo dzieci też są emigrantami.

To spostrzeżenie powinno być bardziej przyjmowane przez katechetów. Oni przede wszystkim winni podać podstawowy zasób wiedzy, mówiący, gdzie tematy religijne (a te związane są z tradycją polską) można znaleźć w Internecie. Jednak z prośbą o pomoc w wyszukaniu odpowiednich informacji religijnych może spotkać się każdy bibliotekarz.

Taka współpraca może nadać impet podejmowanym pożądanym zachowaniom informacyjnym. Bowiem zachowania te nie są sprawą indywidualną jednostek, za-

²³ P. Siuda, *Religia a Internet. O przenoszeniu religijnych granic do cyberprzestrzeni*, Warszawa 2010, s. 256.

²⁴ M. Drzewiecki, *Biblioteki publiczne i szkolne w środowisku społecznym. Wybrane aspekty*, w: *Książka i prasa w kulturze*, pod red. K. Domańskiej i B. Iwańskiej-Cieślik, Bydgoszcz 2013, s. 312-313.

²⁵ J. Wojciechowski, *Biblioteki w integracji środowiskowej*, „Przegląd Biblioteczny” 2008, z. 2, s. 226-239.

leżą one od społecznego kontekstu, od jakiegoś projektu, który przez pewien czas może być nośny i powodować pozytywne efekty, choć z czasem spowszednieje, a środowisko poszuka nowych pomysłów²⁶.

Humanistyczny fundament współpracy

Od kilkunastu lat dyskutuje się nad kodeksem etyki bibliotekarza. Wyniki dyskusji zebrała i przedstawiła Małgorzata Stanula i zauważyła, że brakuje w Polsce opracowania monograficznego tego zagadnienia, a szczególnie zasad etyki bibliotekarza szkolnego²⁷. W latach 2001-2006 ukazało się 11 różnych redakcji tego tematu. Zorganizowano konferencję naukową „Bibliotekarz w świecie wartości” w 2003 r., a dwa lata później *Kodeks etyki bibliotekarza*²⁸. Dostrzegam w nich lęk przed formułowaniem postulatów specyficznych dla zawodu bibliotekarza szkolnego, dlatego należy mówić o potrzebie zredagowania oddzielnego kodeksu etyki bibliotekarza szkolnego.

Problemem jest, jak łączyć wzrost umiejętności technik wyszukiwania z ich przeznaczeniem, albo lepiej: dostosowania ich do potrzeb, umiejętności i preferencji dzieci i młodzieży. Prawdziwe zainteresowania młode pokolenia często ukrywają przed starszymi. Odkrycie ich, poddanie ocenie przez autorytety, środowisko, rodziców, pedagoga i katechetę, powinno prowadzić do stopniowej, coraz szerszej samooceny dokonywanej przez ucznia, co może mieć wpływ na kształtowanie właściwej postawy w życiu dorosłym.

Dawniej, gdy biblioteka gromadziła tylko materiały drukowane, lepiej mogła chronić dzieci przed informacją nieodpowiednią. Bibliotekarz brał na swoje sumienie to, co proponował dziecku do czytania. Dzisiaj etyka bibliotekarza wobec użytkownika nie może ograniczyć się tylko do określenia form zachowań w bibliotece, jako miejsca publicznego, czy wobec książki, jako wspólnego dobra i wartości intelektualnej, jako prywatnej własności. Nadal trzeba rozważać, jak należy się zachować, gdy dziecko chce korzystać ze złych treści, np. z treści erotycznych, zakazanych konstytucyjnie, nauczyć się konstruować bombę. Co ma wtedy zrobić bibliotekarz? Co ma zrobić w sytuacji obojętnej moralnie, gdy dziecko zbyt długo przesiaduje przed włączonym komputerem? Prawidłowy styl życia wymaga harmonijnego rozłożenia czasu nauki i aktywności fizycznej oraz kulturalnej. Skoro jednak można było kiedyś rozwiązać problem dostępności do książek o treści zdecydowanie szkodliwej ze społecznego, względnie wychowawczego punktu widzenia²⁹, tak można przypuszczać, że możliwe również będzie znalezienie sposobu ograniczenia dostępu dzieci do tego

²⁶ K. Materska, *Człowiek a informacja. Wybrane aspekty zachowań informacyjnych*, w: *Od księgoznawstwa przez bibliotekoznawstwo do nauki o informacji XXI wieku*, pod red. J. Leończuka, Białystok 2007, s. 197-205.

²⁷ M. Stanula, *Etyka w bibliotekoznawstwie i nauce o informacji – stan i rozwój badań w Polsce (2001-2006)*, w: *Od książki dawnej do biblioteki wirtualnej*, pod red. D. Degen i M. Fedorowicz, Toruń 2009, s. 83-87.

²⁸ Tamże, s. 84-86.

²⁹ T. Ślipko, *Bibliotekarz wobec wartości, ale jakich?*, „Bibliotekarz” 2003, nr 9, s. 16.

typu treści. W tym przypadku dużo zależy od rodziców i pedagogów. To oni powinni uznać, jaka informacja może być swobodnie dostępna dla dziecka oraz rozważyć, jakie ograniczenia przyniosą pozytywne konsekwencje swoich działań. Oczywiście jest, że muszą być one dostosowane do rozwoju intelektualnego i emocjonalnego dziecka. Absolutna wolność, połączona z pewnymi cechami osobowości dziecka, może doprowadzić do uzależnienia od Internetu i komputera. Szczytem tych zagrożeń jest to, co wynika ze współczesnych badań sondażowych, że młodzi ludzie dziś w ponad 20% chcieliby (w przyszłości), powierzać komputerom (bez ich osobistego udziału, czyli pracy i odpowiedzialności) rozwiązywanie różnych problemów społecznych³⁰.

Dlatego postuluję także poszerzenie współpracy bibliotekarza i katechety z rodzicami, w celu etycznego porządkowania dostępu do informacji, ustalenia zasad i umiejętności segregowania informacji i kryteriów krytycznego ich odbioru. Występuję z tą propozycją, ponieważ w programach szkolnych nie tylko brakuje narzędzi, ale również motywów do rozwiązywania problemów dzieci i młodzieży. Ostatnia podstawa programowa, obowiązująca od 2009 r., likwiduje ścieżki edukacyjne, w tym czytelniczą i medialną, która miała szczytne założenia, ale spotkała się m.in. z oporami środowiska nauczycielskiego i nie przyniosła zakładanych efektów w kształceniu dzieci i młodzieży³¹, a zobowiązała nauczycieli szkół podstawowych, gimnazjum i liceów m.in. do tworzenia uczniom warunków do poszukiwania, porządkowania i wykorzystania informacji z różnych źródeł oraz efektywnego posługiwania się technologią informacyjną. W procesach tych nauczyciele bibliotekarze winni wspierać realizację wszystkich przedmiotów poprzez: przygotowanie uczniów do samodzielnego poszukiwania potrzebnych informacji i materiałów, w tym w językach obcych; przygotowanie do świadomego i odpowiedzialnego korzystania ze środków masowej komunikacji (telewizji, Internetu, prasy); kształcenie postawy szacunku dla polskiego dziedzictwa kulturowego. Ponadto uczniów szkół ponadgimnazjalnych miała przygotować m.in. do samokształcenia poprzez pozyskiwanie i opracowanie informacji pochodzących z różnych źródeł, rozumienia natury i roli mediów we współczesnym świecie, zachowania postawy dystansu i krytycznego odbioru treści komunikatów medialnych³².

Podobnie rolę bibliotek szkolnych traktują organizacje międzynarodowe UNESCO i IFLA, które w *Manifeście bibliotek szkolnych* z 1998 r. mówią, że biblioteka szkolna winna upowszechniać umiejętność czytania, pisania i docierania do informacji. Biblioteka szkolna powinna uczyć także selekcjonowania informacji, jej porządkowania oraz krytycznego myślenia. W *Manifeście* zauważa się, że w bibliotece nie stawia się ocen, więc panują tam warunki sprzyjające do kształtowania prawidłowych motywacji poznawczych³³.

³⁰ Por. D. Kwiatkowska, „Co chciałbyś, aby komputer potrafił robić w przyszłości...?” – oczekiwania i wyobrażenia nastolatków, „e-mentor” 2013, nr 1, s. 12-15 [dostępny online: <http://www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/numer/48/id/982>; 3.08.2014].

³¹ K. Domańska, *Edukacja czytelnicza i informatyczna w świetle badań*, Bydgoszcz 2009.

³² *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*, Dz. U. 2009, nr 4, poz. 17.

³³ *Manifest bibliotek szkolnych (UNESCO/IFLA)*, „Biblioteka w Szkole” 2000, nr 1, s. 1.

Po pięciu latach *Manifest* ten został pogłębiony przez *Wytyczne*, które omawiają kwestę misji biblioteki, zbiorów, personelu, programów i działalności, promocji biblioteki szkolnej i uczenia się. Wśród zadań biblioteki wymienia się: odrabianie prac domowych, realizowanie projektów i zadań mających na celu rozwiązywanie problemów, poszukiwanie i korzystanie z informacji, przygotowanie materiałów do przedstawienia ich nauczycielom i kolegom. Bibliotekarze winni szczególnie ukazywać rolę Internetu w procesie nauczania, wyjaśniać, że jest on środkiem w procesie uczenia się, a nie celem. Nauczyciele bibliotekarze powinni realizować również funkcję kulturalną bibliotek, poprzez organizowanie m.in. spotkań autorskich, przedstawień teatralnych, głośnego czytania i interpretowania tekstów.

W świetle tych dokumentów biblioteka szkolna powinna być pracownią interdyscyplinarną, w której prowadzone zajęcia mają kilka celów. Przede wszystkim wdrażają uczniów do samodzielnego poszukiwania potrzebnych materiałów informacyjnych, co łączy się ze sprawnością techniczną, ale również przygotowaniem młodych ludzi do świadomego odbioru i oceny wartościującej oraz odpowiedzialnego korzystania z informacji rozpowszechnianych przez media.

Zgadając się z tymi zaleceniami dodaję, że do sprawności technicznej zdobytej w bibliotece lub na lekcjach z informatyki trzeba dodać uzasadnienie i motywację etyczną, moralną, a nawet religijną dla uczciwego, zgodnego ze zdrowym rozsądkiem i pożytkiem korzystania z Internetu i form informacji³⁴. Bowiem zdobywanie i pochłanianie wiedzy nie zawsze prowadzi do mądrości.

Współpraca z rodzicami

Formy korzystania z Internetu powinny być poruszane z rodzicami w ramach wychowania etycznego odnoszącego się do poszanowania praw autorskich, prywatności, ograniczenia dzieciom dostępu do treści niepożądanych lub niezgodnych z przekonaniem rodziny i pozbawionych wartości.

Przy tej okazji możliwe jest nawiązanie kontaktu z rodzicami na zaproszenie katechety lub bibliotekarza (lepiej wspólne), aby zachęcić ich do wspólnego wychowywania swoich dzieci, a przy okazji można podnieść poziom kultury informacyjnej i medialnej rodziców uczniów, zachęcić ich do uczenia się w działaniu. Bibliotekarze mogą stawać się moderatorami uczniów i rodziców w rozbudzeniu chęci „uczenia się przez całe życie”, rozwijania autentycznych zainteresowań, ciekawości świata i odwagi w podejmowaniu wyzwań³⁵. Świadectwo rodziców, którzy też trudzą się w zdobywaniu wiedzy i towarzyszą dziecku, ma znaczenie trudne do przecenienia. Powoduje bowiem tworzenie nowej płaszczyzny więzi rodzinnych.

Ponieważ bibliotekarze sugerują, że w polityce oświatowej nie wykorzystuje się potencjału tkwiącego w przygotowanych pod względem pedagogicznym i teore-

³⁴ <http://biblioteka.oeiizk.waw.pl/sp.html> [dostęp 1.03.2010].

³⁵ J. C. Holt, *Zamiast edukacji. Warunki do uczenia się przez działanie*, Kraków 2007, s. 14,16.

tyczno-praktycznym nauczycieli bibliotekarzy, może z ich wiedzy i umiejętności skorzystać katecheci. Katecheta może „zamówić” i przygotować wspólnie z bibliotekarzem lekcje biblioteczne dla uczniów szkół podstawowych i gimnazjów z zakresu przysposobienia bibliotecznego, podstaw bibliografii i informacji naukowej z wykorzystaniem komputerowych baz danych oraz tematyczne na zamówiony temat wybrany przez katechetę z programu katechetycznego. Takie lekcje można również zorganizować w bibliotekach publicznych na szczeblu powiatowym i gminnym.

Zawsze dla prawidłowego procesu rozwojowego potrzebne są godziny „wychowawcze”, tzw. konsultacje, dyżury (nie muszą one odbywać się w murach szkolnych), w czasie których katecheta byłby do dyspozycji młodzieży oraz rodziców. Należy proponować rodzicom kilka technik ochrony dzieci przed zagrożeniami internetowymi. Wyróżnia się pięć podstawowych kategorii zabiegów: ochronę bierną, restrykcje, ochronę aktywną, czyli wspólną aktywność w Internecie oraz skorzystanie ze specjalnego oprogramowania filtrującego lub blokującego wybrane obszary Internetu oraz umożliwiającego wgląd w historię aktywności dziecka w Internecie³⁶. O braku świadomości współpracy między tymi środowiskami świadczy raport Lucyny Kirwil, która uważa, że do nawet najlepszego oprogramowania filtrującego należy dodać świadomą ochronę i pomoc dziecku udzielaną przez rodziców, a wsparcie nauczycieli ma znaczenie tylko w nabywaniu kompetencji internetowych³⁷. Na płaszczyźnie etycznej nie dostrzega ona jednak roli bibliotekarza.

Podobnie nie znalazłem nic o roli bibliotekarza w programie konferencji *Ochrona dzieci i młodzieży w Internecie. Kto za to odpowiada?* zorganizowanej przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji oraz Krajową Radę Radiofonii i Telewizji, która odbyła się 16 grudnia 2013 r. w Warszawie. Tymczasem referaty wygłaszali tam badacze cyberprzemocy w szkole. Od sześciu lat zajmuje się nią prof. Jacek Pyżalski z Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Według niego prawie co czwarty nauczyciel obawia się wykorzystania telefonu lub Internetu przeciwko niemu, a Martyna Różycka z Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej mówiła, że 80% pornografii dziecięcej jest generowana przez same dzieci. W takiej sytuacji katecheta musi włączyć się do oceny tych zjawisk.

Rodzina jest najmniejszą komórką życia społecznego, ale najważniejszą i mającą najgłębszy wpływ na młode pokolenie. Rodziny tworzą środowiska lokalne, dlatego można też nawiązać do propozycji Dzierżymira Jankowskiego³⁸, który wzywa do poszerzenia rozumienia misji szkoły w środowisku. Pewne podobieństwa są też do propozycji wysuwanych przez Stowarzyszenie Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej, które m.in. w programie skierowanym do bibliotekarzy wzywa ich, aby podejmowali inicjatywy wykraczające poza tradycyjnie rozumiane zadania bibliotek, aby były miejscem dla osób aktywnych, miejscem informacji i współpracy, edu-

³⁶ L. Kirwil, *Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo*, cz. 2, Warszawa 2011, s. 33-34.

³⁷ Tamże, s. 47.

³⁸ D. Jankowski, *Szkoła, środowisko, współdziałanie*, Toruń 2001, s. 77; tegoż, *Edukacja wobec zmiany*, Toruń 2004, s. 64.

kacji osób każdego wieku itd.³⁹ Dziecko, które poprosi o pomoc rodzica, wciąga go do procesu samokształcenia. Rodzic, który towarzyszy uczącemu się dziecku, będzie szukał pomocy warsztatowej u bibliotekarza, a etycznej i merytorycznej u katechety.

Również Antoni Bartosz postuluje, aby biblioteki poszerzały swoje misje i były postrzegane w kategoriach sposobu na życie, a nie wyłącznie jako instytucje kultury i aby podjęły funkcję kształtowania tożsamości lokalnej swoich członków⁴⁰. Rodzice, a nawet całe rodziny przeżywające te same problemy, dzielą się swoimi doświadczeniami i wiedzą wychowawczą, stają się aktywni, mają coś do zaoferowania. Ponieważ „wszystko płynie” (*panta rhéi*), nadal będą poszukiwać, postawią nowe pytania i odpowiedzi. Tworzy się giełda pytań, odpowiedzi, świadectwa i wiedzy, w sumie – przestrzeń edukacyjna, którą postuluje Katarzyna Materska⁴¹.

Na zakończenie pragnę stwierdzić, że zdaję sobie sprawę z idealizmu moich poglądów. Tworzenie zespołu bibliotekarz-katecheta oraz rodzic wymaga porozumienia trzech instytucji. Rzeczywistość: to po pierwsze brak czasu rodziców, po drugie: nauczyciele bibliotekarze są słabo wynagradzani, a tu mówi się o dodaniu im obowiązków, po trzecie: katecheci nie czują się w szkole jak „u siebie”, po czwarte: uczniowie mają wiele obowiązków, często narzuconych przez rodziców dla zaspokojenia swoich „dorosłych” ambicji. Dzieci tymczasem coraz wcześniej budują swój świat i ukrywają go przed wychowawcami w wirtualnej przestrzeni. Dlatego – mimo wszystkich wspomnianych utrudnień – warto podejmować wspólne działania. Znakomitym centrum tych działań, mających na celu rozwijanie wartości intelektualnych i duchowych, jest szkolna biblioteka – ośrodek informacji, interdyscyplinarna pracownia, „trzecie miejsce”.

Bibliografia:

Antczak Mariola, *Bibliotekarze szkolni wobec nowych wyzwań edukacyjnych początku XXI. Wybrane zagadnienia*, w: *Biblioteka w przestrzeni edukacyjnej. Funkcje i wyzwania w XXI wieku*, pod red. Stanisława Skórki, Kraków 2013, s. 22-41.

Batorowska Hanna, *Kultura informacyjna w perspektywie zmian w edukacji*, Warszawa 2009.

Batorowska Hanna, *Od alfabetyzacji informacyjnej do kultury informacyjnej. Rozważania o dojrzałości informacyjnej*, Warszawa 2013.

Batorowska Hanna, *Biblioteka „zamiast edukacji” w koncepcji Johana Caldwell Holta*, w: *Biblioteka w przestrzeni edukacyjnej. Funkcje i wyzwania w XXI wieku*, pod red. Stanisława Skórki, Kraków 2013, s. 9-21.

Biblioteka w przestrzeni edukacyjnej. Funkcje i wyzwania w XXI wieku, pod red. Stanisława Skórki, Kraków 2013.

Biliński Lucjan, *Prawo biblioteczne na co dzień*, Warszawa 2006.

³⁹ *Biblioteka z wizją. Propozycja działania biblioteki publicznej w małej miejscowości. Program Rozwoju Bibliotek, 2012*, s. 22-23 [dostępny online: http://www.platformakultury.pl/files/2012-10-19/biblioteka_z_wizja.pdf; 3.08.2014].

⁴⁰ H. Batorowska, *Biblioteka „zamiast edukacji” w koncepcji Johna Caldwell Holta*, w: *Biblioteka w przestrzeni...*, s. 17.

⁴¹ K. Materska, *Różnorodność przestrzeni edukacyjnej bibliotek. Na przykładach bibliotek amerykańskich i skandynawskich*, w: *Biblioteka w przestrzeni...*, s. 121-132.

Domańska Katarzyna, *Edukacja czytelnicza i informatyczna w świetle badań*, Bydgoszcz 2009.

Drzewiecki Marcin, *Biblioteki publiczne i szkolne w środowisku społecznym. Wybrane aspekty*, w: *Książka i prasa w kulturze*, pod red. Katarzyny Domańskiej i Bernadety Iwańskiej-Cieślik, Bydgoszcz 2013, s. 309-319.

Dyrektorium Katechetyczne Kościoła Katolickiego w Polsce, Poznań 1998.

Działalność bibliotek publicznych: wytyczne IFLA/UNESCO [standardy międzynarodowe IFLA-UNESCO], oprac. przez zespół pod przewod. Philipa Gilla, Warszawa 2002.

Holt John Caldwell, *Zamiast edukacji. Warunki do uczenia się przez działanie*, Kraków 2007.

Jankowski Dzierżymir, *Edukacja wobec zmiany*, Toruń 2004.

Jankowski Dzierżymir, *Szkoła, środowisko, współdziałanie*, Toruń 2001.

Jedlińska Lidia Maria, *Biblioteki publiczne centrami „uczenia się przez całe życie” na przykładzie programu „Szkoła @ktywnego Seniora”*, w: *Biblioteka w przestrzeni edukacyjnej: funkcje i wyzwania w XXI wieku*, pod red. Stanisława Skórki, Kraków 2013, s. 218-226.

Kirwil Lucyna, *Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo*, cz. 2, Warszawa 2011.

Książka i prasa w kulturze, pod red. Katarzyny Domańskiej i Bernardety Iwańskiej-Cieślik, Bydgoszcz 2013.

Kwiatkowska Dorota, „*Co chciałbyś, aby komputer potrafił robić w przyszłości...?*” – *oczekiwania i wyobrażenia nastolatków*, „e-mentor” 2013, nr 1 [dostępny online: <http://www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/numer/48/id/982>].

Manifest bibliotek szkolnych (UNESCO/IFLA), „Biblioteka w Szkole” 2000, nr 1, s. 1.

Materska Katarzyna, *Człowiek a informacja. Wybrane aspekty zachowań informacyjnych*, w: *Od księgoznawstwa przez bibliotekoznawstwo do nauki o informacji XXI wieku*, pod red. Jana Leończuka, Białystok 2007, s. 197-205.

Materska Katarzyna, *Edukacyjna funkcja biblioteki publicznej w życiu młodzieży*, Warszawa 1993.

Materska Katarzyna, *Różnorodność przestrzeni edukacyjnej bibliotek. Na przykładach bibliotek amerykańskich i skandynawskich*, w: *Biblioteka w przestrzeni edukacyjnej. Funkcje i wyzwania w XXI wieku*, pod red. Stanisława Skórki, Kraków 2013, s. 121-134.

Morbitzer Janusz, *Medialność a sprawność intelektualna ucznia* [dostępny online: http://www.ktime.up.krakow.pl/symp2012/referaty_2012_10/morbitz.pdf].

Od księgoznawstwa przez bibliotekoznawstwo do nauki o informacji XXI wieku, pod red. Jana Leończuka, Białystok 2007.

Piotrowska Renata, *Rola bibliotekarzy szkolnych w procesie edukacji informacyjnej uczniów*, w: *Biblioteka w przestrzeni edukacyjnej. Funkcje i wyzwania w XXI wieku*, pod red. S. Skórki, Kraków 2013, s. 249-257.

Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce. Dokument przyjęty podczas 313 zebrania plenarnego Konferencji Episkopatu Polski w Łowiczu w dniu 20 czerwca 2001 r.

Ratajewski Jerzy, *Rodzaje bibliotek i ich charakterystyczne zadania*, w: *Bibliotekarstwo*, pod red. Zbigniewa Żmigrodzkiego, Warszawa 1994, s. 17-24.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, Dz. U. 2009, nr 4, poz. 17.

Siuda Piotr, *Religia a Internet. O przenoszeniu religijnych granic do cyberprzestrzeni*, Warszawa 2010.

Sokołowska Hanna, *Szkolne biblioteki w świetle aktualnych przepisów prawnych*, „Bibliotekarz” 2008, nr 11, s. 2-7.

Solak Adam, *Sytuacja wychowawcza szkoły w kontekście katechezy*, w: *Katecheza wobec wyzwań współczesności*, pod red. Ryszarda Czekalskiego, Płock 2001, s. 119-130.

Stanula Małgorzata, *Etyka w bibliotekoznawstwie i nauce o informacji – stan i rozwój badań w Polsce (2001-2006)*, w: *Od książki dawnej do biblioteki wirtualnej*, pod red. Doroty Degen i Małgorzaty Fedorowicz, Toruń 2009, s. 83-94.

Szkoła w pułapce Internetu [dostępny online: <http://www.ktime.up.krakow.pl/ref2010/morbitz.pdf>].

Ślipko Tadeusz, *Bibliotekarz wobec wartości, ale jakich?*, „Bibliotekarz” 2003, nr 9, s. 16-19.

Tadeusiewicz Ryszard, *Zagrożenia w cyberprzestrzeni* [dostępny online: <http://www.portal-wiedzy.pan.pl/images/stories/pliki/publikacje/nauka/2010/04/N410-5-Tadeusiewicz.pdf>].

Tyws Andrzej, *Prawne uwarunkowania funkcjonowania bibliotek publicznych w Polsce*, w: *Nowoczesna biblioteka. Materiały z Ogólnopolskiej Przedjazdowej Konferencji Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich. Konstancin-Jeziorna 29-30 maja 2009 r.*, pod red. Marcina Drzewieckiego, Warszawa 2009, s. 78-83.

Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach, Dz. U. 1997, nr 85 poz. 539, rozdz. 7.

Ustawą o systemie oświaty, Dz. U. 1991, nr 95, poz. 425, preambuła.

Wojciechowski Jacek, *Bibliotekarstwo dziedzinowe*, w: *Bibliotekarz, uniwersalność i innowacyjność profesji*, pod red. Katarzyny Domańskiej, Bernadety Iwańskiej-Cieslik, Zdzisława Kropidłowskiego, Pawła Marca, Bydgoszcz 2009, s. 71-82.

Wojciechowski Jacek, *Biblioteka w komunikacji publicznej*, Warszawa 2010.

Wojciechowski Jacek, *Biblioteki w integracji środowiskowej*, „Przegląd Biblioteczny” 2008, z. 2, s. 226-239.

Wołosz Jan, *Jaka biblioteka publiczna?*, Warszawa 2001.

Zmorzanka Anna Z., *Hagia Sophia*, w: *Powszechna encyklopedia filozofii*, t. 4, Lublin 2003, s. 177-182.

<http://biblioteka.oeiizk.waw.pl/sp.html>.

www.sbp.pl/wyszukiwarka?szukam=kodeks+bibliotekarzy.

ZDZISŁAW KROPIDŁOWSKI

Library and religious instruction

School libraries should support education of children and youth at all stages of teaching process and in all fields of science. They should also store papers, books and magazines connected with religious instructions. Our aim is to underline the importance of intensifying such cooperation between religious instruction teachers, librarians and parents which would lead to a better use of libraries and ethical exploitation of the Internet.